DOI: https://doi.org/10.32844/ibpala-2025-3.03
УДК 614.2:351.77:327(477)

НАПРЯМИ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА ГУМАНІТАРНОЇ ПІДТРИМКИ У ЗМІЦНЕННІ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Карковська Вероніка Ярославівна,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри адміністративного та фінансового менеджменту,
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-0178-4137

Весоловська Марія Кімсанівна,
доктор філософії за спеціальністю
публічне управління та адміністрування, доцент,
доцент кафедри менеджменту організацій,
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-3151-6435

Головчак Марія Ігорівна,
доктор філософії за спеціальністю
публічне управління та адміністрування,
асистент кафедри адміністративного
та фінансового менеджменту,
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9890-6948

У статті досліджено управлінський потенціал міжнародного партнерства у зміцненні інституційної спроможності медичної системи України в умовах війни. Зовнішня підтримка розглядається як багатовимірний ресурс, що забезпечує не лише оперативне реагування на кризові виклики, а й формує довготривалий інституційний ефект, сприяючи гармонізації українських медичних стандартів із європейськими, модернізації управлінської інфраструктури та розвитку кадрового потенціалу. У роботі проаналізовано ключові напрями міжнародної взаємодії: гуманітарне забезпечення, медичну евакуацію, професійну підготовку персоналу, фінансову та технологічну допомогу, а також психосоціальну реабілітацію. Особливу увагу приділено ініціативам HEAL Ukraine, співпраці з Європейським центром профілактики та контролю захворювань (ECDC), Інститутом Роберта Коха, а також цифровим проєктам МОЗ України, які сприяють підвищенню ефективності управління, впровадженню електронних платформ eHealth та автоматизації медичних процесів. Визначено системні виклики, що обмежують результативність медичної реформи: кадровий дефіцит, фінансова асиметрія, слабка координація між рівнями управління, нерівномірна цифровізація, а також недостатня інтеграція системи громадського

Рекомендоване посилання:
Карковська В. Я., Весоловська М. К., Головчак М. І. Напрями міжнародної взаємодії та гуманітарної підтримки у зміцненні інституційної стійкості охорони здоров'я України. *International Bulletin on Public Administration and Legal Affairs*. 2025. № 3 (5). С. 22–28. DOI: https://doi.org/10.32844/ibpala-2025-3.03

© Карковська В. Я., Весоловська М. К., Головчак М. І., 2025

здоров'я. Запропоновано практичні орієнтири для підвищення адаптивності медичної системи, зокрема створення резервних потужностей, запровадження ризик-орієнтованого фінансування, уніфікацію протоколів кризового реагування, розвиток кадрової мобільності, масштабування цифрових платформ та формування єдиної координаційної рамки дій. Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом взаємозв'язку між трансформацією системи охорони здоров'я та рівнем безпекової, економічної й соціальної стійкості держави у післявоєнний період, а також з розробленням моделей прогнозування інституційної життєздатності галузі в умовах довготривалих кризових сценаріїв.

Ключові слова: *управлінська стійкість, гуманітарна допомога, цифрова трансформація, епідемічна безпека, публічне управління, охорона здоров'я, післявоєнна відбудова, ризик-орієнтоване фінансування.*

DIRECTIONS OF INTERNATIONAL INTERACTION AND HUMANITARIAN SUPPORT IN STRENGTHENING THE INSTITUTIONAL SUSTAINABILITY OF HEALTH CARE IN UKRAINE

Karkovska Veronika Yaroslavivna,
Doctor of Science in Public Administration,
Professor, Professor of the Department of Administrative and Financial Management,
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-0178-4137

Vesolovska Maria Kimsanivna,
Doctor of Philosophy in Public Management and Administration,
Associate Professor, Associate Professor of the Department of Organisational Management,
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-3151-6435

Holovchak Maria Ihorivna,
Doctor of Philosophy in Public Management and Administration,
Assistant Professor,
Department of Administrative and Financial Management,
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9890-6948

The article examines the organizational and legal foundations of the digitalization of public services in the field of physical culture and sports in the context of enhancing tax culture and social integration of combatants within the public administration system. It is substantiated that the digital transformation of physical culture and sports services is an important tool for modernizing public administration, combining the social, rehabilitative, and fiscal functions of the state, particularly in the conditions of wartime and post-war development in Ukraine. Based on an analysis of indicators for 2021–2024, a positive dynamic in the development of digital public and sports services in Ukraine has been identified, as well as an increase in the level of digital engagement of combatants and the expansion of their participation in online physical culture and sports programs. It has been demonstrated that enhancing digital literacy and the active use of electronic sports services contribute to the formation of a more conscious tax behavior, strengthening trust in state institutions, and reinforcing the social integration of combatants. It has been established that the strengthening of digitalization of public and sports

services promotes greater engagement of combatants in active social life and creates conditions for their social adaptation. The study confirms that the development of digital services in the field of physical culture and sports positively influences the conscious fulfillment of tax obligations and forms conditions for strengthening trust in state institutions. The multiplicative impact of the digitalization of physical culture and sports services on tax culture and social integration of combatants has been substantiated, and a close interconnection between the organizational and legal support of digitalization, the development of electronic services, and the socio-economic results of public administration has been demonstrated.The practical significance of the obtained results lies in their potential use in shaping state digital transformation policies, improving programs for the social adaptation of veterans, and developing mechanisms for enhancing tax culture in Ukraine.

Keywords: *public administration, organizational and legal support, digitalization, digitization, physical culture and sports sector, tax culture, social integration, combat veterans.*

Актуальність теми

У контексті повномасштабної війни, що триває на території України, система охорони здоров'я зазнала суттєвих трансформацій, викликаних як внутрішніми обмеженнями ресурсів, так і зовнішніми загрозами. В умовах надзвичайної ситуації медична галузь стикається з багаторівневими викликами: дефіцитом фінансування, кадровими втратами, руйнуванням інфраструктури, порушенням логістичних ланцюгів та зростанням потреб населення у медичній допомозі. У таких умовах міжнародне партнерство набуває критичного значення як джерело стабілізації та розвитку, проте його управлінський потенціал залишається недостатньо дослідженим у науковій літературі. Відсутність системного аналізу форм, механізмів та ефективності зовнішньої підтримки у зміцненні інституційної спроможності медичної системи України ускладнює формування стратегій стійкого управління галуззю. Проблема полягає у необхідності переосмислення ролі міжнародної допомоги не лише як тимчасового компенсаторного ресурсу, а як інструменту довготривалої модернізації, інтеграції у глобальний медичний простір та забезпечення життєздатності держави в умовах затяжної кризи.

Питання трансформації системи охорони здоров'я України в умовах кризових викликів, зокрема війни, активно досліджується в сучасній науковій літературі. У роботі А. Мельника (2022) розглянуто трансформаційну модель ринку охорони здоров'я, яка передбачає адаптацію управлінських механізмів до умов нестабільності, обмеженості ресурсів та зростання соціальних потреб. Автор акцентує на необхідності формування нової архітектури медичних послуг, орієнтованої на ефективність, прозорість і стійкість, що узгоджується з ідеєю інституційної модернізації. У дослідженні Г. Кузьменко (2022) проаналізовано проблеми реалізації механізмів публічного управління у сфері охорони здоров'я, зокрема в контексті децентралізації та недостатньої координації між рівнями влади. Авторка наголошує на потребі у формуванні єдиної управлінської рамки, яка забезпечить узгодженість дій у надзвичайних ситуаціях, що є актуальним у контексті воєнного стану та потреби в ефективному реагуванні на виклики. Значний внесок у розробку концептуальних засад політики громадського здоров'я зроблено у роботі O. Demikhov, I. Dehtyarova та N. Demikhova (2020), де розглянуто актуальні аспекти формування публічної політики у сфері охорони здоров'я на прикладі України. Автори підкреслюють важливість інтеграції міжнародного досвіду у національні стратегії. У публікації S. Buletsa, L. Deshko та V. Zaborovskyy (2019) досліджено особливості змін у системі охорони здоров'я України, зокрема правові аспекти реформування та необхідність гармонізації нормативної бази з європейськими стандартами. Це створює основу для аналізу інституційної стійкості медичної системи в умовах міжнародного партнерства.

У роботі Malachynska M. та співавтори (2022) зосередили увагу на питаннях ефективності менеджменту первинної ланки медичної допомоги, що є критично важливим у контексті забезпечення доступності послуг у кризових регіонах. Автори підкреслюють необхідність кадрової мобільності, цифрової підтримки управлінських процесів та впровадження сучасних технологій. М. Беланюк, О. Радзієвська і Т. Маньгора (2019) аналізують інформаційно-нормативне забезпечення трансформації системи охорони здоров'я, акцентуючи на важливості формування єдиної цифрової інфраструктури, правових механізмів реагування та інституційної узгодженості. Їхні висновки підтверджують актуальність масштабування платформ eHealth, впровадження резервних дата-центрів та створення єдиної координаційної рамки дій.

Таким чином, узагальнення наукових джерел дозволяє констатувати, що сучасні дослідження окреслюють логіку інституційної трансформації медичної системи як складової державної стійкості. Водночас, у науковому дискурсі недостатньо представлено аналіз управлінського потенціалу міжнародного партнерства як системоутворюючого чинника, що зумовлює його актуальність.

Мета статті

Оцінити управлінський потенціал міжнародного партнерства у зміцненні інституційної спроможності медичної системи України та її функціональної життєздатності в умовах війни. Для її досягнення визначено завдання щодо

встановлення важливості управлінського потенціалу міжнародного партнерства у зміцненні інституційної спроможності медичної системи України та її функціональної життєздатності.

Виклад основного матеріалу

В умовах війни міжнародне партнерство перетворилося на один із ключових інституційних ресурсів стійкості системи охорони здоров'я України. Обмеженість внутрішніх фінансових і матеріальних можливостей держави, значна частина яких спрямовується на потреби оборони, висунула зовнішню підтримку у статус критичного чинника забезпечення функціонування медичної галузі. Саме міжнародне співробітництво дозволяє зберігати неперервність надання допомоги, компенсувати дефіцит медикаментів, обладнання й фахових кадрів, а також модернізувати управлінську інфраструктуру. Водночас така взаємодія не зводиться лише до гуманітарної допомоги – вона формує довготривалий інституційний ефект, сприяючи гармонізації українських медичних стандартів із європейськими та підвищенню кадрового потенціалу галузі.

Міжнародна допомога розглядається нині не як зовнішнє підживлення системи, а як елемент інтегрованої моделі стійкого управління, що поєднує фінансову підтримку, технічну допомогу, цифрову модернізацію й розвиток людських ресурсів. Основні напрями цієї співпраці відображено в таблиці 1.

Реалізація потенціалу міжнародного партнерства в Україні має багаторівневий характер і охоплює як швидке реагування на критичні потреби, так і розбудову інституційної спроможності галузі. Одним із наймасштабніших проєктів є ініціатива Світового банку HEAL Ukraine (Health Enhancement and Lifesaving) (2025), спрямована на відновлення медичної інфраструктури у регіонах, що зазнали руйнувань – насамперед у Чернігівській, Київській та Сумській областях. Окрім фінансування реконструкції лікарень, програма включає навчання управлінців медичних закладів і впровадження європейських підходів до планування та контролю якості послуг (МОН України, 2025).

Значну роль у посиленні системи епідемічної безпеки відіграє співпраця з Європейським центром профілактики та контролю захворювань (ECDC, 2025). За його підтримки розроблено нові стандарти інфекційного контролю, які адаптовані для лікарень, що працюють у прифронтових областях або приймають великі потоки внутрішньо переміщених осіб. Впровадження цих протоколів дало змогу підвищити рівень санітарного нагляду, оптимізувати внутрішні процедури контролю інфекцій і знизити ризик спалахів небезпечних хвороб (Медплатформа, 2025).

Важливим напрямом співпраці є цифрова трансформація медичної сфери. На першому саміті eHealth 2024 року було представлено низку ініціатив, реалізованих МОЗ України у партнерстві з міжнародними донорами. Серед них – «Централізована медична інформаційна система», що інтегрує облік пацієнтів і лікарень у єдиному цифровому середовищі; проєкт «Цифровий стаціонар», який автоматизує роботу клінік; а також масштабування системи е-Рецепт, покликаної підвищити контроль за обігом лікарських засобів і мінімізувати ризики зловживань (МОН України, 2024).

У сфері громадського здоров'я прикладом партнерської наукової співпраці є спільна ініціатива Інституту громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМН України та Інституту Роберта Коха (Німеччина). Її мета –– вивчення наслідків війни для психічного здоров'я населення, особливо у громадах, які пережили окупацію або масові

Таблиця 1

Ключові напрями міжнародної взаємодії та гуманітарної підтримки у зміцненні інституційної стійкості охорони здоров'я України

Напрям міжнародної взаємодії	Форми реалізації партнерства	Очікуваний вплив на національну систему охорони здоров'я
Забезпечення медичними ресурсами	Гуманітарні постачання, централізовані міжнародні закупівлі, поставки спеціалізованого обладнання	Подолання дефіциту ліків і техніки, оперативне реагування на потреби лікарень у зоні ризику
Медична евакуація та лікування за кордоном	Координація транспортування пацієнтів, їх лікування та реабілітації у клініках країн ЄС і НАТО	Зниження навантаження на українські медичні заклади, доступ до високоспеціалізованої допомоги
Професійна підготовка персоналу	Міжнародні тренінги, навчальні стажування, обмін досвідом із клініками-партнерами	Підвищення кваліфікації лікарів, імплементація міжнародних протоколів лікування
Фінансова та технологічна допомога	Гранти, технічне переоснащення лікарень, впровадження цифрових платформ eHealth	Підвищення ефективності управління, розвиток стійкої інфраструктури, зменшення корупційних ризиків
Психологічна та соціальна реабілітація	Програми психосоціальної підтримки, участь міжнародних експертів у відновленні психічного здоров'я населення	Пом'якшення наслідків травм війни, відновлення соціальної стабільності та довіри

Джерело: сформовнао авторами на основі огляду останніх досліджень і публікацій

обстріли (Буча, Ірпінь, Гостомель). За результатами досліджень розроблено методичні рекомендації для муніципальних служб щодо реабілітації та психологічної підтримки населення (Robert Koch Institute, 2025).

Потреба в міжнародній підтримці посилюється на тлі обмежених фінансових можливостей державного бюджету. За даними Міністерства фінансів України, у 2023 році видатки на охорону здоров'я становили 217,4 млрд грн (Мінфін України, 2023), а у 2024 році зросли до 238,7 млрд грн (Мінфін України, 2024). Зважаючи на концентрацію державних коштів на безпекових напрямах, зовнішня допомога забезпечує функціональну сталість галузі, дозволяючи зберігати доступність медичних послуг і розвивати технологічні спроможності системи.

Отже, міжнародне партнерство виконує не лише компенсаторну, а й системоутворюючу функцію для української медицини. Воно забезпечує трансфер знань, стандартизацію управлінських процедур, підвищення довіри до медичних інститутів та інтеграцію України у глобальний простір охорони здоров'я. Таким чином, зовнішня підтримка стає фундаментом для формування стійкої, технологічно оновленої й інституційно спроможної системи охорони здоров'я, здатної забезпечити державну життєздатність навіть у періоди глибоких криз.

Попри масштабність трансформацій, які відбулися в межах медичної реформи, її результативність у надзвичайних умовах виявилася частково обмеженою. Головна причина – розрив між декларативним обсягом державних зобов'язань і фактичними ресурсами, що спрямовуються на їх виконання. Модель фінансування, закладена у мирний період, не враховує екстремального зростання потреб і територіальної асиметрії. Це призводить до структурного дисбалансу: частина лікарень, особливо у прикордонних і сільських громадах, працює в режимі дефіциту, тоді як фінансування опорних центрів зосереджене переважно у великих містах. Відсутність кореляції між тарифами на медичні послуги та реальними витратами створює ефект «фінансового вакууму», який підриває сталість реформи.

Проблема кадрової стійкості набула особливої гостроти. Брак лікарів і середнього персоналу поєднується з нерівномірністю їхнього просторового розподілу. В умовах високого ризику фахівці змушені працювати понаднормово, без достатніх гарантій соціального захисту, що призводить до вигорання й міграції кваліфікованих кадрів. Відсутність дієвої системи підтримки персоналу в кризових ситуаціях, обмежені можливості професійного відновлення та нерівномірність мотиваційних стимулів знижують управлінську ефективність галузі.

Додатковим чинником уразливості залишається низький рівень узгодженості між ланками медичної допомоги. Недосконала маршрутизація пацієнтів, особливо в процесі евакуації, створює логістичні бар'єри й ускладнює безперервність лікування. Система громадського здоров'я, яка мала б відігравати профілактичну роль, досі не сформована як цілісний функціональний сегмент. Відсутність дієвого моніторингу, раннього попередження біологічних ризиків і гнучких програм вакцинації знижує здатність держави діяти превентивно.

Цифровізація, попри стратегічне значення, розвивається нерівномірно. Інформаційні сервіси працюють фрагментарно, а частина лікарень, зокрема в громадах, що постраждали від бойових дій, не має ані стабільного інтернет-з'єднання, ані належного технічного забезпечення. Це спричиняє розрив у медичних даних, ускладнює облік пацієнтів і знижує контроль за процесами лікування.

Невизначеність управлінської вертикалі між центральними, обласними та місцевими структурами залишається ще однією проблемою. Брак уніфікованих протоколів реагування та чітко прописаних повноважень у кризових умовах призводить до дублювання функцій і втрати координації. Фактично, система охорони здоров'я опинилася на межі між реформованістю й незавершеністю, що виявляється в обмеженій здатності діяти як єдиний механізм у ситуації надзвичайної небезпеки.

Вирішення цих проблем потребує переходу від реактивної моделі реагування до проактивної системи публічного управління охороною здоров'я, що базується на принципах адаптивності, поліцентричності та стійкості. Необхідним є створення багаторівневої структури резервних медичних потужностей – від мобільних госпіталів до резервного енергозабезпечення й логістики постачання. Такі формати дозволять швидко переорієнтовувати ресурси в разі кризи та підтримувати доступність допомоги на всій території держави.

Фінансова модернізація системи має ґрунтуватися на принципах фіскальної гнучкості та багатоканального фінансування. Впровадження програмно-цільових бюджетів і ризик-орієнтованого планування забезпечить ефективніше використання коштів і дозволить адаптувати фінансові інструменти до різних сценаріїв надзвичайних ситуацій. Посилення автономії медичних закладів у поєднанні з прозорим моніторингом їх діяльності дасть змогу зміцнити інституційну стійкість сектору.

Важливою передумовою стабільності є розвиток кадрової мобільності: формування спеціальних програм швидкої підготовки та ротації персоналу, запровадження мотиваційних надбавок за роботу в екстремальних умовах, забезпечення медиків тимчасовим житлом і психологічною підтримкою. Ці заходи дозволять зменшити нерівність у розподілі кадрів і забезпечити тяглість надання медичних послуг.

З метою підвищення керованості системи необхідно розробити єдину координаційну рамку

дій, що синхронізуватиме діяльність закладів охорони здоров'я, ДСНС, сил оборони та органів місцевого самоврядування. Така інтеграція створить основу для спільних стандартів реагування на надзвичайні ситуації та забезпечить оперативність рішень.

Цифрова інфраструктура повинна стати не просто інструментом обліку, а ядром управлінської аналітики. Масштабування національних платформ eHealth, запровадження резервних дата-центрів і зашифрованих каналів передачі інформації гарантують безперервність даних навіть у разі переміщення пацієнтів або руйнування медичних об'єктів.

Не менш важливою складовою є відновлення системи громадського здоров'я, здатної забезпечити стратегічний моніторинг, аналітику ризиків та превентивні програми. Її функції мають бути розподілені між національним і регіональним рівнями, із створенням мережі центрів прогнозування епідемічної безпеки.

Для збереження керованості реформ доцільно запровадити незалежний зовнішній аудит ефективності політики у сфері охорони здоров'я. Регулярна оцінка результатів і корекція управлінських рішень у режимі реального часу забезпечить гнучкість системи та підвищить довіру до державних інститутів.

Комплексна реалізація цих кроків дозволить перетворити охорону здоров'я України на адаптивну, технологічно оснащену та кадрово стійку систему, здатну не лише функціонувати в умовах війни, а й гарантувати довготривалу інституційну життєздатність держави у післявоєнний період.

Висновки

У результаті проведеного дослідження встановлено, що міжнародне партнерство відіграє ключову роль у забезпеченні функціональної життєздатності медичної системи України в умовах війни. Зовнішня підтримка не обмежується гуманітарними постачаннями, а формує довготривалий інституційний ефект, сприяючи модернізації управлінської інфраструктури, гармонізації медичних стандартів із європейськими та розвитку кадрового потенціалу. Ініціативи, такі як HEAL Ukraine, співпраця з ECDC та міжнародними науковими інституціями, демонструють ефективність інтегрованого підходу до зміцнення галузі охорони здоров'я. Сформульовано практичні орієнтири щодо підвищення адаптивності медичної системи: створення національних резервів медичних потужностей, запровадження ризик-орієнтованого фінансування, уніфікація протоколів кризового реагування, посилення кадрової мобільності та масштабування цифрових платформ управління охороною здоров'я. Перспективи подальших досліджень полягають у аналізі взаємозв'язку між трансформацією системи охорони здоров'я та рівнем безпекової, економічної й соціальної стійкості держави в післявоєнний період, а також у розробленні моделей прогнозування інституційної стійкості галузі в умовах довготривалих кризових сценаріїв.

Список використаних джерел

Мельник, А. (2022). Трансформаційна модель ринку охорони здоров'я в Україні в умовах сучасних викликів. Вісник економіки. Вип. 2. С. 111–127. DOI: https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.111

Кузьменко, Г. О. (2022). Проблеми реалізації механізмів публічного управління у сфері охорони здоров'я в Україні. Публічне урядування. Вип. 2(30). С. 47–54. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2(30)-6

Demikhov, O., Dehtyarova, I., Demikhova, N. (2020). Actual aspects of public health policy formation on the example of Ukraine. Bangladesh Journal of Medical Science Vol. 19, № 3. P. 358–364. DOI: https://doi.org/10.3329/bjms.v19i3.45850

Buletsa, S., Deshko, L., & Zaborovskyy, V. (2019). The peculiarities of changing health care system in Ukraine. Medicine and Law. 2019. Vol. 38. P. 427–442. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/32704/1/Buletsa%2C%20ZaborovskyyThe%20peculiarities%20of%20changing%20health%20care%20system%20in%20Ukraine_article.pdf

Malachynska, M. Et al. (2022). Management of primary health care facilities in Ukraine. Universal Journal of Public Health. Vol. 10. P. 527–538. DOI: https://doi.org/10.13189/ujph.2022.100510

Беланюк, М. В., Радзієвська, О. Г., Мангора, Т. В. (2019). Трансформація системи охорони здоров'я в Україні. Інформація і право. 2019. Вип. 4 (31). С. 119–128. URL: https://www.researchgate.net/profile/Marina-Belanuk/publication/339546419_Transformation_of_the_healthcare_system_in_Ukraine/links/6291e4976886635d5ca92d84/Transformation-of-the-healthcare-system-in-Ukraine.pdf

Ukraine. World Bank: вебсайт. 2025. URL: https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine (дата звернення: 31.10.2025).

Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL Ukraine).

Міністерство охорони здоров'я України: вебсайт. 2025. URL: https://moz.gov.ua/uk/zmicnennja-sistemi-ohoroni-zdorovja-ta-zberezhennja-zhittja-heal-ukraine

European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC). ECDC: вебсайт. 2025. URL: https://www.ecdc.europa.eu/en

Інфекційний контроль за новими правилами. Медплатформа: вебсайт. 2025. URL: https://medplatforma.com.ua/article/2387-nfektsyniy-kontrol-za-novimi-pravilami

Нові проєкти цифрової охорони здоров'я, що презентували на eHealth Summit 2024. Міністерство охорони здоров'я України: вебсайт. 2024. URL: https://moz.gov.ua/uk/news/

novi-proyekti-cifrovoyi-ohoroni-zdorov-ya-sho-prezentuvali-na-ehealth-summit-2024

FUTURE-International-UKR. Robert Koch Institute: вебсайт. 2025. URL: https://www.rki.de/EN/Institute/International-activities/GHPP/projects/FUTURE-International-UKR.html

Мінфін у 2023 році: видатки на охорону здоров'я становили 217,4 млрд гривень. Міністерство фінансів України: вебсайт. 2024. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2023_rotsi_vidatki_na_okhoronu_zdorovia_stanovili_2174_mlrd_griven-4492

Мінфін у 2024 році: видатки на охорону здоров'я становили 238,7 млрд гривень. Міністерство фінансів України: вебсайт. 2025. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2024_rotsi_vidatki_na_okhoronu_zdorovia_stanovili_2387_mlrd_griven-4999